

УДК 378.147:[37.011.3-051:78]:[37.018.43:004]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-2-50>

Марина ПЕТРЕНКО,
orcid.org/0000-0002-3058-4129

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(Суми, Україна) mariina.petrenko@gmail.com

ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті досліджено теоретичні питання дистанційного навчального процесу підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва. Проведено аналіз теоретичних праць вітчизняних та зарубіжних науковців, який свідчить, що в сучасних умовах дистанційний навчальний процес підготовки майбутніх фахівців є однією з найважливіших та необхідних форм навчання. Висвітлюються різноманітні й багатопланові психолого-педагогічні завдання дистанційного навчального процесу.

Виявлено, що організацію дистанційного навчального процесу підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва складають певні вимоги. Окреслюється використання інформаційно-комунікаційних технологій для візуалізації навчального матеріалу: застосування технології інтерактивного мультимедійного навчання. Визначено і охарактеризовано переваги і недоліки дистанційного навчального процесу майбутніх фахівців музичного мистецтва.

У ході дослідження визначено такі переваги: створення комфортного навчального середовища, особистісно-орієнтований підхід, мобільність, синхронність, асинхронність. До недоліків дистанційного навчального процесу майбутніх фахівців музичного мистецтва віднесли: недостатню мотивацію, недостатній рівень придбання практичних вмінь та навичок, недостатній розвиток комунікабельності, проблему ідентифікації студента. Акцентовується твердження, що у вищих педагогічних закладах дистанційний навчальний процес майбутніх фахівців музичного мистецтва дає можливість забезпечити індивідуалізацію процесу, значно посиливши в ньому значущість самоосвіти і самовиховання.

Доведено, що означений процес, як одна з необхідних форм сучасності, не втратив своєї актуальності і забезпечує ефективність якості навчального процесу підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва незалежно від їхнього місцезнаходження, реалізацію системи безперервної освіти, особистісно-орієнтований підхід у навчальному процесі, які викладені у державних документах дистанційної освіти України.

Ключові слова: дистанційний навчальний процес, сучасна освіта, майбутні фахівці, музичне мистецтво.

Maryna PETRENKO,
orcid.org/0000-0002-3058-4129

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Choral Conducting, Vocal and Methods of Music Education
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
(Sumy, Ukraine) mariina.petrenko@gmail.com

THE QUESTION OF DISTANCE LEARNING PROCESS OF FUTURE MUSICAL ART SPECIALISTS' TRAINING

In the article it is investigated the theoretical issues of distance learning process of future musical art specialists training. An analysis of theoretical researches of domestic and foreign scientists, which shows that in modern conditions, the distance learning process of future professionals is one of the most important and necessary forms of learning. Various and multifaceted psychological and pedagogical tasks of the distance learning process are covered.

It is revealed that the organization of distance learning process of future musical art specialists training consists of certain requirements. The use of information and communication technologies for visualization of educational material, application of technology of interactive multimedia learning are outlined. The advantages and disadvantages of distance learning process of future musical art specialists training are determined and characterized.

In the course of the research the advantages were determined: creation of a comfortable learning environment, personality-oriented approach, mobility, synchronicity, asynchrony; the shortcomings of the distance learning process of future specialists in the field of music include: insufficient motivation and level of practical skills acquisition, insufficient development of communication skills, the problem of student identification. It is emphasized that in higher pedagogical institutions the distance learning process of future specialists in musical art makes it possible to ensure the individualization of the process, significantly enhancing the importance of self-education.

It is proved that the defined process, as a necessary form of modernity has not lost its relevance and ensures the effectiveness of the educational process of training future musical art specialists regardless of his or her location, the implementation of continuing education system, personality-oriented approach to learning process, which are set out in distance learning documents of Ukraine's education.

Key words: distance learning process, modern education, future specialists, musical art.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство характеризується швидкими змінами в усіх галузях життя, що суттєво впливає на розвиток інформаційного та освітнього простору. Освітня галузь, яка є основоположницею формування світогляду, духовного становлення особистості, зазнає значних трансформаційних процесів. Простір, де стикаються нові цінності й технології, нові стилі життя, вимагає сучасних освітніх підходів.

Дистанційна освіта отримала свій розвиток в Європі та США ще на початку 70-років. Причини поширення цього різновиду освіти прості: кожна людина незалежно від її національності та місця знаходження може отримати диплом будь-якого ВНЗ. Більшість майбутніх фахівців в галузі навчання розглядають дистанційну освіту як необхідну і комфортну форму, яка дозволяє обрати певні навчальні курси, а також дає перевагу в ціні.

В нашій країні дистанційне навчання почало інтенсивно розвиватися з ухваленням Закону України «Про Національну програму інформатизації» (за ред. 16.10.2020 р.), «Концепції розвитку дистанційної освіти» (від 20.12.2000 р.) в Україні, «Положення про дистанційне навчання та впровадженням кредитно-модульної системи навчання» (від 17.09.2014 р.). Ці державні документи передбачають розвиток освіти на основі створення нової системи її інформаційного забезпечення, входження України в трансконтинентальну систему комп'ютерної інформації.

Аналіз досліджень. Науковий інтерес для нашої статті представили дослідження про інформатизацію суспільства і взаємодію людини і комп'ютера (Р. Абдєєв, Г. Бузук, Б. Гершунський, А. Ракитов, В. Рачков та інші); психологічні аспекти використання комп'ютерних технологій в музичній освіті (В. Мазепус, В. Цеханський); автоматизовані системи навчання на базі комп'ютерної та аудіовізуальної техніки (Б. Андрєєв, Н. Дьяченко, Т. Ільїна та інші); використання музично-комп'ютерних технологій за кордоном (А. Бентін, П. Горгес, А. Мерк, В. Роллін); комп'ютеризація музичної освіти (В. Медушевська, С. Полозов та інші); розробка музично-апаратного і програмного забезпечення (С. Пучков, М. Шерман та інші); формування і розвиток електронної музичної творчості в системі загальної музичної освіти (І. Айдарова,

А. Бороздін, І. Красильников та інші). Попри досить широкий спектр наукових праць у галузі підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва, питання дистанційного навчального процесу залишаються актуальними.

Мета статті - висвітлення особливостей дистанційного навчального процесу майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. В ситуації стихійної пандемії світовий простір передбачає застосування у навчальних закладах дистанційного навчального процесу майбутніх фахівців.

Під дистанційним навчанням ми розуміємо організацію освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх як правило опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх інформаційно-комунікаційних технологій (Деякі питання організації дистанційного навчання, 2020). Відповідно до цього дистанційний навчальний процес ми розглядаємо як необхідну форму навчання, коли спілкування між викладачем і студентом відбувається за допомогою специфічних засобів Інтернет-технологій або інших засобів, що передбачають інтерактивність.

Слід підкреслити, що можливості і перспективи дистанційного навчання кардинально змінюють традиційні уявлення про організацію навчального процесу майбутніх фахівців в Україні, оскільки дистанційний навчальний процес передбачає низку певних завдань:

1. Використання різноманітних форм, що забезпечують безперервність освіти як необхідну умову інформаційного суспільства;

2. Ефективність рівня трансформаційних процесів і відповідності знань державним і світовим стандартам (дистанційне навчання дає змогу зробити тестування знань студентів різних вузів у синхронному режимі онлайн, значно спрощуючи процедуру акредитації вузів);

3. Сприяє розвитку самостійності, самоконтролю та відповідальності серед викладачів і студентів, індивідуалізації навчального процесу: воно є важливою передумовою усвідомлення виняткової цінності інформації.

Аналіз літературних джерел з питань дистанційного навчання майбутнього фахівця музичного мистецтва надав нам можливість виокремити характерні особливості, які зумовлюють переваги навчального процесу, а саме:

– *створення комфортного навчального середовища*. Місцезнаходження майбутнього фахівця, зручний розклад для студента і викладача.

– *особистісно-орієнтований підхід*. Впровадження дистанційного навчального процесу передбачає використання інформаційних технологій, а також організацію особистісно-орієнтованого підходу.

– *мобільність*. Зв'язок з викладачами здійснюється різними способами: як online, так і offline.

– *синхронність*. Одночасна участь у процесі навчальних занять студентів і викладача, поєднання основної професійної педагогічної діяльності з навчанням. Ефективність певного навчального процесу полягає в реалізації за допомогою інтерактивного телебачення та комп'ютерних конференцій.

– *асинхронність*. У процесі дистанційного навчання викладач і студент працюють за зручним курсом для кожного на основі друкованих матеріалів, CD-носіїв, електронної пошти.

Основу сучасного дистанційного навчального процесу майбутніх фахівців становить використання певних наступних основних елементів: 1) середовища передачі інформації (пошта, телебачення, радіо, ІКТ); 2) методів, що залежать від технічного середовища обміну інформацією.

Організація сучасного дистанційного навчального процесу майбутніх фахівців музичного мистецтва передбачає певні вимоги, а саме:

– наявність мережевих навчально-інформаційних, дидактичних матеріалів;

– наявність комп'ютерних навчальних систем у звичайному і мультимедійному варіантах;

– дистанційні практикуми;

– електронні бібліотеки з відновленням доступу;

Ми схилиємось до думки дослідника сучасності А.І. Горемичкіна, який висловлює думку про те, що дистанційний навчальний процес підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва «значно поширює поле смислового охоплення традиційної методологічно-педагогічної проблеми». Науковець наголошує на тому, що «докорінно трансформується головне завдання, а саме структурування знань, що складають зміст конкретної навчальної дисципліни» (Горемичкін, 2008.).

А. Горемичкін підкреслює, що сукупність знань конкретної дисципліни адаптована до стан-

дартних вимог сучасного навчального процесу і повинна відповідати ряду необхідних умов, що визначаються дистанційним навчальним процесом. Адже системно-структурна організація навчального матеріалу повинна бути спрямована на стимулювання розумової діяльності, формування і розвиток професійного мислення студента. Тому дослідник дистанційного навчального процесу стверджує, що комплекс відібраних матеріалів повинен відповідати певним вимогам: 1) сукупність відібраних матеріалів являє собою єдиний, послідовно і логічно вибудований курс конкретної навчальної дисципліни; 2) професійна спрямованість навчального курсу має містити систему ключових знань, що відображають принципові засади даної дисципліни.

Таким чином, науковець сучасності А.І. Горемичкін пропонує оригінальну методологічну концепцію комп'ютеризації освіти, засновану на пріоритеті розвитку професійно орієнтованого мислення, розвитку креативності учасників навчального процесу, обґрунтовує необхідність творчого перегляду засад структуризації знань залежно від тих чи інших форм інформування, а також обґрунтовує нагальність доопрацювання передової системи оцінювання ефективності педагогічної праці на принципово новітніх засадах.

У процесі дистанційного навчання музичного мистецтва формується унаочнення, створення умов для візуального спостереження, тобто візуалізація даних навчальної інформації. Адже використання інформаційно-комунікаційних технологій для візуалізації даних навчального матеріалу дає можливість зробити його більш доступним і легким для сприйняття, систематизованим, наочним, що досягається завдяки інтерактивним, динамічним і мультимедійним засобам під час його подання (Осадчий, 2014: 128-133).

Нагадаємо, що *interactive multimedia* – це забезпечення можливості роботи користувача з інформацією, представленою в різних формах: аудіо, графіка та відео (Лоянич, 2006:48). Під поняттям «мультимедійні технології» підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва слід розуміти використання спеціалізованого комп'ютерного обладнання (інтерактивна дошка, проектор, комп'ютер або ноутбук, DVD-програвач, програми для створення мультимедіа), за допомогою якого можна відтворювати і надавати інформацію у вигляді текстів, зображень, навчальних комп'ютерних програм, що супроводжуються звуком, відео, анімацією та іншими візуальними ефектами. Відповідно до основної педагогічної мети можна відобразити тему, основні завдання, художні ілюстрації до

теми, текст пісень тощо. Тому мультимедійні технології об'єднують у собі логічні і образні способи освоєння інформації на практичних заняттях майбутніх фахівців з музичного мистецтва. Важливо підкреслити, що демонстраційний зоровий ряд тут виконує функцію стимулятора психологічного емоційно-образного сприйняття музики.

Сучасний дослідник О. Хмель висловлює думку про те, що психолого-педагогічні особливості організації дистанційного навчального процесу є характерними для дистанційного навчання в умовах підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва, і окреслює низку вимог, а саме:

- вимога до самостійної діяльності;

- необхідність формування навичок дистанційної взаємодії (обов'язкова комп'ютерна грамотність викладачів і студентів, зокрема навички застосування різноманітних телекомунікаційних технологій, ресурсів Інтернет і професійне володіння письмовою формою мови).

- зміна способів взаємодії між викладачами та студентами завдяки новим інформаційним технологіям;

- гнучкість організації дистанційного навчального процесу (Хмель, 2005: 181–190).

Але ми вважаємо, що дистанційний навчальний процес підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва має і недоліки, а саме:

- *недостатня мотивація*. Практично весь навчальний матеріал майбутній фахівець музичного мистецтва засвоює самостійно. Це вимагає достатньої сили волі, відповідальності і самоконтролю;

- *недостатній рівень придбання практичних вмінь та навичок*. Досить проблемно здійснюється ефективна організація практичних занять

з музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання;

- *недостатній розвиток комунікабельності*. У дистанційному навчальному процесі особистий контакт студентів із викладачами мінімальний або цілком відсутній. Тому форма навчання не підходить для розвитку навичок комунікабельності, впевненості;

- *проблема ідентифікації студента*. В сучасних умовах підсумкова атестація, яка проходить дистанційно для майбутніх фахівців музичного мистецтва, є проблемною.

Таким чином, дистанційний навчальний процес підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва має ряд суттєвих переваг і недоліків. Однак у вищих педагогічних закладах цей навчальний процес дає можливість забезпечити індивідуалізацію процесу, значно посиливши в ньому значущість самоосвіти і самовиховання.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, можемо стверджувати, що дистанційний навчальний процес майбутніх фахівців музичного мистецтва забезпечує: 1) ефективність якості навчального процесу майбутнього фахівця музичного мистецтва незалежно від його місцезнаходження; 2) реалізацію системи безперервної освіти; 3) особистісно-орієнтований підхід у навчальному процесі. Попри низку умовностей, дистанційний навчальний процес майбутніх фахівців музичного мистецтва передбачає використання різних засобів і методів розв'язання завдань.

Подальшими перспективами означеної проблеми вбачаємо дослідження змісту дистанційного навчального процесу майбутніх фахівців музичного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горемичкін А. Введення у комп'ютерну педагогіку : навч. посіб. з основ комп'ютерної дидактики. Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММд», 2008. 267 с.
2. Деякі питання організації дистанційного навчання (zareyestrovano v ministerstvi yusticiyi Ukraini №941/35224 від 8 вересня 2020 року) / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/deyaki-pitannya-organizatsiyi-distantsijnogo-navchannya-zareyestrovano-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-94735224-vid-28-veresnya-2020-roku> (дата звернення: 2.02.2021).
3. Лоянич А. Комп'ютер в помощь музыканту. Москва : НТ Пресс, 2006. 256 с.
4. Осадчий В. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі розвитку візуального мислення майбутніх учителів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Сер. Педагогіка*. 2014. № 1. С. 128–133.
5. Хмель О. Психолого-педагогічні особливості системи дистанційного навчання. *Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка*. 2005. № 11. С.181–190.

REFERENCES

1. Goremichkin A. Vvedennya u kompyuternu pedahohiku : navch. posib. z osnov kompyuternoyi dydaktyky. [Introduction to computer pedagogy: textbook. way. from the basics of computer didactics] Melitopol: MMd Publishing House LLC, 2008, 267 p. [in Ukrainian].
2. Deyaki pytannya orhanizatsiyi dystantsiynoho navchannya (zareyestrovano v ministerstvi yustytsiyi Ukrayiny № 941/35224 vid 8 veresnya 2020 roku), Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny. [Some issues of distance learning organization

.....
(registered in the Ministry of Justice of Ukraine №941 / 35224 dated September 8, 2020), Ministry of Education and Science of Ukraine] <https://mon.gov.ua/ua/npa/deyaki-pitannya-organizaciyi-distancijnogo-navchannya-zareyestrovano-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-94735224-vid-28-veresnya-2020-roku> (appeal date 2.02.2021). [in Ukrainian].

3. Lyanich A. Kompyuter v pomoshch muzykantu. [Computer to help the musician] Moscow: NT Press, 2006, 256 p. [in Russian].

4. Osadchy V. Informatsiyno-komunikatsiyi tekhnolohiyi u protsesi rozvytku vizual'noho myslennya maybutnikh uchyteliv. [Information and communication technologies in the process of development of visual thinking of future teachers] Scientific Bulletin of Melitopol State Pedagogical University. Ser: Pedagogy, No 1, 2014, pp. 128–133. [in Ukrainian].

5. Hmel O. Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti systemy dystantsiynoho navchannya. [Psychological and pedagogical features of the system of distance learning] Bulletin of Luhansk National Pedagogical University T. Shevchenko, No 11, 2005, pp.181–190. [in Ukrainian].